

نماز و زیارت اربعین در کنار هم، انسان را چگونه متدین می کنند؟

اهمیت زیارت اربعین تنها به این نیست که از نشانه های ایمان است بلکه در ردیف نمازهای واجب و مستحب قرار گرفته همانگونه که نماز ستون دین و شریعت است زیارت اربعین و حادثه کربلا نیز ستون ولایت است.

اهمیت زیارت اربعین تنها به این نیست که از نشانه های ایمان است بلکه در ردیف نمازهای واجب و مستحب قرار گرفته همانگونه که نماز ستون دین و شریعت است زیارت اربعین و حادثه کربلا نیز ستون ولایت است.

به گزارش خبرگزاری مهر، قرائت زیارت گهربار اربعین حسینی به عنوان يك علامت اختصاصی برای شیعیان در روایات به شمار می رود که امام حسن عسکری(ع) بدان تصریح کرده اند. بی شک بیان دو علامت نماز پنجاه و یک رکعت و زیارت اربعین در لسان امام معصوم(ع) دارای حکمت مهمی است و سؤالی که در ذهن خطور می کند این است که چرا از بین این پنج علامت، زیارت اربعین در کنار علامت نمازهای واجب روزانه به اضافه نمازهای نافله که جبران کننده نقص و ضعف نمازهای واجب است قرار گرفته است؟!

بدین جهت بر آن شدیم تا حکمت آن را از منظر حکیم متأله آیت الله جوادی آملی در کتاب شکوفایی عقل در پرتو نهضت حسینی جویا شویم که در ذیل از نظراتان می گذرانیم.

وی با اشاره به روایت امام معصوم در بخشی از این کتاب مرقوم داشت: امام حسن عسکری(ع) فرمودند: «علامات المؤمن خمس: صلاة الخمسين و زیارة الأربعین و التختّم فی الیمین و تعفیر الجبین و الجهر ببسم الله الرحمن الرحیم»؛ «نشانه های مؤمن و شیعه، پنج چیز است: اقامه نماز پنجاه و یک رکعت، زیارت اربعین حسینی، انگشت در دست راست کردن، سجده بر خاک و بلند گفتن بسم الله الرحمن الرحیم»

آیت الله جوادی آملی مراد از نماز پنجاه و یک رکعت را همان هفده رکعت نماز واجب روزانه به اضافه نمازهای نافله برشمردند که جبران کننده نقص و ضعف نمازهای واجب است و آورده اند: مراد از نماز پنجاه و یک رکعت، همان هفده رکعت نماز واجب روزانه به اضافه نمازهای نافله است که جبران کننده نقص و ضعف نمازهای واجب است؛ به ویژه اقامه نماز شب در سحر که بسیار مفید است. نماز پنجاه و یک رکعت به شکل مذکور از مختصات شیعیان و ارمغان معراج رسول خدا(ص) است. شاید سرّ ستودن نماز به وصف معراج مؤمن این باشد که دستورش از معراج آمده است و نیز انسان را به معراج می برد.

موارد دیگری نیز که در روایت یاد شده، همگی از مختصات شیعیان است؛ زیرا فقط شیعه است که سجده بر خاک دارد و نیز غیرشیعه است که یا بسم الله الرحمن الرحیم را نمی گویند یا آهسته تلفظ می کنند. همچنین شیعه است که انگشت در دست راست کردن و نیز زیارت اربعین حسینی را مستحب می داند.

مرجع جهان تشیع با رد برداشت منظور از زیارت اربعین بمعنای زیارت چهل مؤمن مرقوم داشت: مراد از زیارت اربعین، زیارت چهل مؤمن نیست؛ زیرا این مسأله اختصاص به شیعه ندارد و نیز «الف و لام» در کلمه «الاربعین»، نشان می دهد که مقصود امام عسکری(ع) اربعین معروف و معهود نزد مردم است.

ستون دین خدا نماز و عصاره عترت نیز ستونش زیارت اربعین است

صاحب تفسیر تسنیم در ادامه به اهمیت والای زیارت اربعین اشاره و آنرا بعنوان ستون ولایت دانسته و ابراز داشت: اهمیت زیارت اربعین، تنها به این نیست که از نشانه های ایمان است، بلکه طبق این روایت در ردیف نمازهای واجب و مستحب قرار گرفته است. برپایه این روایت، همان گونه که نماز ستون دین و شریعت است، زیارت اربعین و حادثه کربلا نیز ستون ولایت است.

به دیگر سخن، براساس فرموده رسول خدا (ص) : عصاره رسالت نبوی (ص) قرآن و عترت است؛ «إني تارك فيكم الثقلين... كتاب الله و... عترتي أهل بيتي». عصاره کتاب الهی که دین خداست، ستونی دارد که نماز است و عصاره عترت نیز ستونش زیارت اربعین است که این دو ستون در روایت امام عسکری(ع) در کنار هم ذکر شده است؛ اما مهمّ آن است که دریابیم نماز و زیارت اربعین انسان را چگونه متدین می کنند.

نماز و زیارت اربعین در کنار هم، انسان را چگونه متدین می کنند؟

درباره نماز، ذات اقدس الهی، معارف فراوانی را ذکر کرده است. مثلاً فرموده: انسان، فطرتاً موحد است، ولی طبیعت او به هنگام حوادث تلخ، جزع دارد و در حوادث شیرین از خیر جلوگیری می کند، مگر انسان های نمازگزار که آنان می توانند این خوی سرکش طبیعت را تعدیل کنند و از هلوع، جزع و منوع بودن به درآیند و مشمول رحمت های خاص الهی باشند؛ (إِنَّ الْإِنْسَانَ خَلَقَ هَلُوعاً * إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعاً * وَ إِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعاً * إِلَّا الْمُصَلِّينَ)

زیارت اربعین نیز انسان را از جزع، هلوع و منوع بودن باز می دارد و گفته شد که هدف اساسی سالار شهیدان نیز تعلیم و تزکیه مردم بوده است و در این راه، هم از طریق بیان و بنان اقدام کرد و هم از راه بذل خون جگر که جمع میان این راه ها از ویژگی های ممتاز آن حضرت (ع) است.

خلاصه آن که رسالت رسول اکرم(ص) تعلیم کتاب و حکمت از یک سو و تزکیه نفوس مردم از سوی دیگر بود تا هم جاهلان را عالم نماید و هم گمراهان را هدایت کند و در نتیجه، چهل علمی و جهالت عملی را از جامعه جدا سازد. همین دو هدف در متن زیارت اربعین سالار شهیدان(ع) تعبیه شد؛ چنان که منشأ ددمنشی منکران رسالت و دشمنان نبوت، حب دنیا و شیدایی زرق و برق آن بود و عامل مهم توحش منکران ولایت و دشمنان امامت نیز همان عطرسه دنیا و دلباختگی به آن بود، که در بخشی از زیارت اربعین به آن اشارت رفته است: «و تَغْطِرْسَ وَ تَرْدِي فِي هَوَاهِ»

ویژگی عدد چهل درباره امام حسین (ع)

اربعین و عدد چهل خصوصیتی دارد که دیگر ارقام آن را ندارد. غالب انبیای الهی در سنّ چهل سالگی به رسالت مبعوث شدند و ملاقات خصوصی حضرت موسی(ع) و ذات اقدس الهی چهل شب بود و در نماز شب سفارش شده است که چهل مؤمن را دعا کنید و همسایگان را تا چهل خانه گرامی بدارید. این ها نشان می دهد که عدد چهل از برجستگی خاص برخوردار است. در روایات اسلامی چنین آمده است: زمینی که روی آن انبیا و اولیای الهی و بندگان مؤمن، خدا را عبادت کرده اند، چهل روز در مرگ آنان می گرید، ولی در شهادت امام حسین(ع) آسمان و زمین، چهل روز خون گریه کردند. البته اشک یا خون را در این گونه از روایات نباید بر اشک یا خون ظاهری حمل کرد؛ چنان که نباید آن را انکار کرد.

چرا که برای تحقیق این موارد، علم مخصوص لازم است که اصطلاح و متخصصان ویژه خود را دارد که اهل ولایت و علمای بزرگ دینی اند. آنان این گونه از احادیث را با جان پذیرفتند و فهمیدند که آسمان و زمین خون گریه می کنند. از امام زمان (ع) نیز نقل شده است که به امام حسین (ع) عرض می کنند: اگر اشک چشم تمام شود، برایت خون می گریم؛ «و لأبْكِيَنَّ عَلَيْكَ بَدَلِ الدَّمِوعِ دَمًا».

گفتنی است: گرامیداشت یاد متوفا پس از مرگ او در همه ملل و ادیان رسمیت دارد و بعضی با گذشت يك ماه و بسیاری نیز پس از چهل روز از متوفای خود تجلیل می کنند. در میان مسلمانان، به ویژه شیعیان، پس از شهادت امامان معصوم (ع) در نخستین اربعین آنان مراسم گرامیداشت انجام می شده است؛ ولی شهادت امام حسین (ع) این ویژگی را دارد که روز اربعین حسینی هر ساله تا قیامت ادامه خواهد داشت.

زیارت مأثور در اربعین

در روایات شیعه برای روز اربعین حسینی دستورهای وجود دارد؛ مانند خواندن زیارت مخصوص آن روز در پیش از ظهر که پس از آن دو رکعت نماز نیز خوانده می شود و دعا در آن وقت مستجاب است.

در زیارت اربعین، هدف قیام امام حسین (ع) همان هدف رسالت نبی اکرم (ص) دانسته شده است. براساس قرآن و نهج البلاغه، هدف رسالت انبیای الهی، دو چیز است: یکی عالم کردن مردم و دیگری عاقل نمودن آن ها با تهذیب نفس.

امام حسین (ع) نیز که به حساب ملکوت و اتصال نور وجودی، از پیامبر(ص) است و صاحب ولایت؛ «حسین متی و أنا من حسین»، باید مردم را عالم و عادل کند؛ یعنی احکام و دستورها و معارف دین را به آنان بیاموزاند و آنان را اهل عمل کند.

همه اهل بیت (ع) این وظیفه را به عهده داشتند و با تدریس، ارشاد، سخنرانی و نوشتن نامه به وظیفه خود عمل می کردند؛ ولی سیدالشهدا (ع) افزون بر کارهای یاد شده، به سبب یأس از تأثیر اساسی این ابزار در شرایطی قرار گرفت که خون جگر خود را نیز برای نیل به هدف اعطا کرد. تنها آن حضرت (ع) بود که هم مبارزه فرهنگی و سیاسی و اجتهادی داشت، هم نبرد جهادی.

چنان که در زیارت اربعین آن حضرت می خوانیم: «فأعذر فی الدعا و منح النصح و بذل مهجته فیک لیستنقذ عبادک من الجهالة و حيرة الضلالة»؛ یعنی آن حضرت (ع) با اتمام حجت بر خلق، هر عذری را از امت رفع کرد و اندرز و نصیحت آنان را با مهربانی انجام داد و خون پاکش را در راه تو ای خدا نثار کرد تا بندگان را از جهالت و حیرت و گمراهی نجات دهد.